

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ ПРІОРИТЕТИ АДМІНІСТРАЦІЇ Б. ОБАМИ

У статті аналізуються зовнішньополітичні пріоритети адміністрації Б. Обами в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Здійснено спробу визначити виклики та загрози динаміці утвердження та розширення сфери національних інтересів США у АТР у нових політичних та економічних реаліях.

Ключові слова: США, КНР, зовнішньополітичні пріоритети, механізм міждержавної взаємодії, зовнішньополітична стратегія.

В статье анализируются внешнеполитические приоритеты администрации Б. Обамы в Азиатско-Тихоокеанском регионе. Осуществлена попытка определить вызовы и угрозы динамике утверждения и расширения сферы национальных интересов США в АТР в новых политических и экономических реалиях.

Ключевые слова: США, КНР, внешнеполитические приоритеты, механизм межгосударственного взаимодействия, внешнеполитическая стратегия.

The article analyses the Obama administration's foreign-policy priorities in Asia Pacific. Possible challenges and threats to the dynamics of statement and expansion of the US national interests in APR in new political and economic realities are specified.

Key words: the US, China, foreign-policy priorities, inter-state agreement relations mechanism, foreign-policy strategy.

Президентом США Б. Обамою 5 січня 2012 р. було анонсовано нове стратегічне керівництво з оборони для Міністерства оборони під назвою «Підтримка глобального лідерства: пріоритети для оборони XXI століття» [1].

Багато хто з експертів визначив цей документ як нову військову стратегію адміністрації Б. Обами.

Виходячи з цього основними завданнями даної розвідки є виявлення основних параметрів та перспектив реалізації зовнішньополітичних пріоритетів адміністрації Б. Обами у АТР; структурування особливостей взаємодії Вашингтона в умовах динамічної глобалізації економічних та політичних процесів з традиційними союзниками у регіоні і виявлення особливостей розбудови взаємовідносин з новими «центросиловими» державами АТР, зокрема з КНР. Окремі аспекти цього напрямку наукових досліджень знайшли своє відображення у роботах вітчизняних вчених, російських дослідників та американських науковців. Серед робіт українських авторів потрібно відзначити праці Є. Є. Камінського, С. О. Шергіна, Б. М. Гончара, І. Д. Дудко, М. А. Тарана, І. М. Ковалю, С. В. Юрченка, В. І. Головченка, М. В. Фесенка, І. І. Погорської, С. В. Проня тощо. Детермінуючі фактори щодо формування основних елементів механізму двосторонніх взаємовідносин аналізуються в роботах російських політологів А. Д. Богатурова, Т. О. Шаклеїної, Ю. М. Галеновича, С. М. Рогова, Ж. В. Петруніної, О. Й. Медового, О. В. Лукіна, С. Г. Лузяніна, О. Ю. Борисова.

Структурно-функціональний аналіз зовнішньополітичних стратегій США і КНР у першому десятилітті XXI століття є предметом дослідження

американських політологів-міжнародників Зб. Бжезинського, Г. Кіссінджера, Дж. Ная, Р. Каплана, Ч. Капчана, К. Кемпбелла, М. О'Хенлона, Дж. Курляничка, О. Шенкара.

Ключові моменти в ухваленій адміністрацією Б. Обами військовій стратегії зводяться до зменшення чисельності американських збройних сил при одночасній концентрації бюджетних ресурсів на розвитку супутників і безпілотних літаків. Стратегія також передбачає переорієнтацію ресурсів на АТР. Окрім того, відносини з Китаєм у документі розглядаються крізь призму політики стратегічного суперництва.

Якщо в Національній оборонній стратегії 2008 р. говорилося про намір розвивати з Пекіном контакти по лінії міністерство оборони [2, с. 5], то у цьому коригуючому документі підкреслюється, що поряд з продовженням діалогу із КНР, США зроблять все необхідне, щоб забезпечити собі доступ до своєї військової інфраструктури в АТР і зберегти можливості для безперешкодного виконання місій у рамках військових зобов'язань перед союзниками. «Підтримка глобального лідерства» визначає Китай як державу, здатну створити численні загрози військовій безпеці США та їх союзникам [1, с. 2-3].

Таким чином, нова військова доктрина адміністрації Б. Обами вельми неоднозначна. З одного боку, вона націлена на приведення військової стратегії Вашингтона у відповідність з геополітичними реаліями сьогоденного світу і фінансово-економічними можливостями США, а з іншого – передбачає розвиток американського військово-стратегічного потенціалу з метою жорсткого суперництва з іншими світовими центрами сили, одним з яких є КНР.

Необхідно відзначити, що президент США Б. Обама і тодішній держсекретар Х. Клінтон ще до оприлюднення цього документу заявляли про необхідність зміщення акцентів у зовнішній політиці США на користь Азійсько-Тихоокеанського регіону [1, с. 2]. Наміри США посилити свою «питому вагу» у військовому балансі сил АТР потребує кореляції як відносин з партнерами, так і з іншими країнами регіону. «Ми будемо також розширювати мережу кооперації і співробітництва з партнерами, що з'являються у всьому Азійсько-Тихоокеанському регіоні, щоб гарантувати колективну можливість і здатність забезпечити спільні інтереси», – підкреслюється у документі [1, с. 2].

Отже, це дає підстави стверджувати, що мова йде про геостратегічну переорієнтацію і формування довгострокових трендів, розгортання яких буде відбуватися не лише протягом другого десятиліття 2000-х років, а всього XXI століття. «Перезавантаження» засадничих принципів зовнішньополітичної стратегії США у АТР відбуватиметься у контексті забезпечення інтересів безпеки Сполучених Штатів Америки по дузі: західна частина Тихого океану і Східної Азії до Індійського океану і Південної Азії, оскільки цей периметр характеризується поєднанням можливостей і загроз, які є детермінантами щодо необхідності збереження збройними силами США глобальних параметрів своєї активності.

Разом з тим, серцевиною взаємовідносин США з країнами АТР залишаються їх відносини зі своїми традиційними союзниками у регіоні й відносини з КНР, як державою яка має потенціал щодо виклику інтересам США як на глобальному, так і регіональному рівнях.

Прихід адміністрації Б. Обами до влади усічній 2009 р. зробив ідею американсько-китайського партнерства одним із головних трендів світової політики. До світового політичного обігу США активно імплементували концепцію симбіозу двох держав – Chimerica [3, с. 52]. У листопаді 2009 р. перебуваючи з офіційним візитом у КНР президент США Б. Обама відзначив: «Основні виклики XXI століття, від глобального потепління до поширення ядерної зброї та економічного відновлення, це виклики, які стоять перед обома нашими країнами, і це проблеми, які ніхто з нас не може вирішити самотужки» [4].

Новий вимір реалізації визначальних настанов зовнішньої політики США, на думку професора Гарвардського університету Дж. Ная визначатиметься тим, що проблема американської влади це «... не занепад, а вибір моделі поведінки у контексті усвідомлення того, що навіть найбільша країна не здатна досягнути бажаного результату без допомоги інших» [3, с. 12]. Президент Ради з близькосхідної політики США Ч. Фрімен підкреслює: «Якщо раніше світ боявся, що помилки китайського керівництва знищать країну, то наразі занепокоєний тим, що сильний Китай може почати диктувати йому свою волю» [4]. Однак, на думку американського політолога: «Подальші успіхи Китаю підуть на користь всьому світу. Його ж невдачі відчують всі» [4].

Директор Інституту глобальних конфліктів і співпраці Каліфорнійського університету, помічник

держсекретаря США в адміністрації У. Клінтона С. Шерку своїй монографії «Китай: тендітна супердержавка» підкреслює: «Ми відчуваємо гаряче дихання цього економічного дракона у себе за спиною» [5, с. 23].

Заступник держсекретаря США Дж. Стайнберг охарактеризував концепт відносин між Вашингтоном і Пекіном як «стратегічне заспокоєння», зміст якого полягає у тому, що якщо Вашингтон і його союзники сприйматимуть Китай на міжнародній арені як «процвітаючу і успішну державу», то Пекін «повинен заспокоїти інший світ, що його розвиток і зростаюча роль у світі не відбудуться за рахунок безпеки та благополуччя інших» [6].

Отже, світова фінансово-економічна криза зумовила оптимізацію зовнішньополітичної стратегії США, що знайшло відображення у розробці інноваційних моделей міждержавних взаємовідносин США – КНР з фактично рівною відповідальністю за регіональну та глобальну стабільність. Точкою відліку у цьому контексті можна вважати статтю радника президента США Дж. Картера з питань національної безпеки (1977-1981 рр.), радника президента Б. Обами з питань зовнішньої політики, професора Школи міжнародних досліджень університету Дж. Гопкінса Зб. Бжезинського «Двійка», яка здатна змінити світ». Статтю було надруковано у провідній британській газеті «Financial Times» на основі його виступу в Пекіні з нагоди 30-річчя встановлення дипломатичних відносин між США та КНР. Визначальні тенденції світової політики, а саме необхідність реагування на різноманітні за характером та змістом виклики і загрози створює підґрунтя для сутнісного переформатування взаємовідносин між Пекіном та Вашингтоном. Тому на думку Зб. Бжезинського США і КНР «... необхідно утворити нам неформальну «двійку». Відносини між Китаєм і США повинні носити характер всеосяжного партнерства – такого, як наші відносини з ЄС і Японією. Тому потрібно налагодити процедуру регулярних неформальних зустрічей вищих керівників наших країн, щоб вони могли особисто проводити поглиблені дискусії не тільки з питань двосторонніх відносин, але і з міжнародної проблематики в цілому» [7]. Особлива роль у процесі творення так званої G 2 покладається фахівцем на лідерів двох країн: «Це завдання має знайти відгук у новообраного президента Барака Обами – внутрішньо схильного до врегулювання суперечностей. Безсумнівно, її позитивно сприйме і голова КНР Ху Цзіньтао – автор концепції «гармонійного світу». Мова йде про місію, гідну двох країн, що володіють унікальним потенціалом з точки зору визначення майбутнього людства» [7].

Показовим є той факт, що майже одночасно зі статтю Зб. Бжезинського у іншій британській газеті «The Independent» патріарх американської школи міжнародно-політичних досліджень Г. Кіссінджер висловив майже аналогічні думки: «Роль Китаю в новому світовому порядку ключова. Наші відносини, що починалися головним чином як стратегічний проект, спрямований на стримування спільного противника, впродовж десятиріч перетворилися на центральну конструкцію системи міжнародних відносин... У нового покоління наших лідерів є

унікальна можливість перетворити їх на проект нашої загальної долі, як це відбулося в повоєнний період із трансатлантичними відносинами, з урахуванням того, що нинішні виклики є більше політичними і економічними, ніж військовими» [8].

Звичайно, від аналітичних рекомендацій до їх практичного впровадження існує певна дистанція і можливість кореляції дипломатичних дій. Проте, перші кроки адміністрації Б. Обами на «китайському» напрямі засвідчили пріоритетність взаємовідносин Вашингтона з Пекіном й проілюстрували початок розбудови американсько-китайського кондомініуму. Так, візит державного секретаря США Х. Клінтон до країн Азії у лютому 2009 р. фактично зламав попередню практику першого візиту держсекретаря США до країн Європи або до країн Близького Сходу, засвідчивши, що азійський напрям є стратегічно важливою складовою нової американської адміністрації. Керівник МЗС КНР Ян Цзечи коментуючи результати візиту Х. Клінтон до Китаю 20-22 лютого 2009 р. зазначив: «Китай, як найбільша країна, що розвивається і США, як найбільш розвинена країна світу повинні і здатні підтримувати довгострокові і стабільні відносини» [9].

Разом з тим, на початку другого десятиліття XXI століття, розбіжності між США та КНР все більш затьмарюють двосторонні відносини. Нове загострення відносин розпочалося з оголошення наміру Вашингтону продати тайванській адміністрації партію військового озброєння на суму 6,4 млрд дол. [10]. У відповідь Китай «заморозив» двосторонні військові зв'язки. Перелік взаємних претензій КНР і США не обмежується лише військовим співробітництвом з третіми країнами. Так, Вашингтон занепокоєний зростанням міжнародної активності Пекіна, його економічною експансією до країн Африки, Латинської Америки і Близького Сходу. У 2009-2010 рр. КНР стала лідером у сфері кредитування країн, що розвиваються, надавши кредитів на суму 110 млрд дол. випередивши Світовий банк [11]. США також незадоволені наполегливістю Пекіна щодо небажання ревальвувати юань. Занижений курс юаня розглядається Вашингтоном і країнами Західної Європи як приховане субсидування експорту, що у свою чергу сприяє зростанню і так значного зовнішньоторговельного дефіциту більшості країн Заходу і Китаєм. Глава Федеральної резервної служби США Б. Бернанке 6 грудня 2010 р. в інтерв'ю американському телеканалу CBS закликав Пекін проводити політику підвищення валютного курсу юаня, у черговий раз нагадавши, що американська економіка страждає від дешевих китайських товарів і від заниження курсу китайської валюти [12]. Аналізуючи стан справ щодо двосторонніх американсько-китайських у торгово-економічній сфері міністр торгівлі США Г. Лок у січні 2011 р. закликав уряд КНР до встановлення більш збалансованих торговельних відносин зі США, що сприятиме розвитку бізнесу і промислового зростанню, а також відповідатиме інтересам обох країн [13].

Наразі Китай займає третє місце за обсягом американського експорту, а США є головним національним ринком для китайських товарів. Проте, дефіцит торгового балансу США з Китаєм становить близько 200 млрд дол., окрім того КНР є головним

кредитором США, що тримає в американських держпаперах близько 800 млрд дол. [14].

Світова фінансово-економічна криза, яка розпочалася у 2008 р. спричинила коригування стратегії США щодо КНР. На відкритті американсько-китайського економічного саміту (2009 р.) президент США Б. Обама виокремив пріоритетні напрями співробітництва з Китаєм: об'єднання зусиль з метою мінімізації наслідків призупинення економічного зростання, боротьба з розповсюдженням ядерної зброї, боротьба з тероризмом, піратством і захворюваннями. Одночасно США ініціювали оформлення нового політичного союзу з КНР, який би призвів до створення нового американсько-китайського двополярного світу – «G-2».

Разом з тим, ідея «Великої Двійки» не знайшла позитивного відгуку ні у середовищі китайських політиків, ні серед вчених КНР. Пояснюється це у першу чергу тим, що керівництво КНР вбачає у запропонованому США форматі «G-2» можливість залучення Китаю до структур політико-безпекового характеру розбудованих Вашингтоном, а також, що від Пекіна вимагатиметься внесок щодо соціального та економічного розвитку світу, який буде більшим ніж може на сьогодні дозволити собі китайська економіка. Окрім того, реалізація ідеї «G-2» фактично засвідчить, суперечність раніше висунутим принципам зовнішньої політики КНР: багатосторонній підхід і прагнення до багатополосного світу. У цілому керівництво КНР вважає, що ідея «G-2» не враховує ні реалій міжнародної політики, ні проблем Китаю і решти світу [15].

18-21 січня 2011 р. відбувся візит глави КНР Ху Цзіньтао до США. Аналітики охарактеризували цю подію як «... найважливішу поїздку, яку китайські лідери здійснили за останні 30 років» [16].

Офіційний представник МЗС КНР Хуан Лей характеризуючи результати візиту Ху Цзіньтао до США підкреслив: «КНР і США готові докладати зусилля зі встановлення партнерських відносин співробітництва на основі взаємоповаги, взаємовигоди і обопільного виграшу. Це – нове визначення китайсько-американських відносин, дане лідерами двох держав дозволяє забезпечувати спільні інтереси двох країн і реагувати на шанси і виклики у XXI столітті» [17].

Результати візиту, засвідчили, що економічна складова двосторонніх відносин виявилася істотною детермінантою відносин політичних. Напередодні візиту Ху Цзіньтао до США китайська делегація зі сприяння торгівлі та інвестиціям підписала з американською стороною шість угод з торгівлі та інвестицій на загальну суму 600 млн дол. У ході візиту було укладено понад 70 контрактів на загальну суму 45 млрд дол., які передбачають постачання до Китаю продукції американських компаній, що працюють у сферах від сільського господарства до виробництва автомобілів з гібридними двигунами. Одним із найбільших контрактів стала угода на постачання до КНР 200 літаків компанії Boeing на суму 19 млрд дол. Крім того, угоди з Китаєм підписали найбільші американські компанії, такі як алюмінієвий гігант Alcoa, аерокосмічна корпорація Honeywell, виробник ядерних реакторів і устаткування

для АЕС Westinghouse, Caterpillar, що спеціалізується на будівельній і гірничодобувній техніки, а також General Electric. Досягнуті з КНР домовленості, за словами президента США Б.Обами, дозволять забезпечити роботою близько 235 тис. американців [11].

Отже, американсько-китайські відносини в другому десятилітті XXI століття детермінується постійним зростанням потенціалу конкурентного зближення, що визначатиме з одного боку, формування нового проблемного спектру у взаємовідносинах; при цьому застарілі «больові точки» (тайванська проблема, проблема прав людини тощо) зберігатимуть свою значимість, а з іншого – новий формат взаємин забезпечить підґрунтя для подальшого поглиблення та розширення міждержавного співробітництва.

Зазначені детермінати розвитку американсько-китайських відносин позначилися на результатах візиту держсекретаря США Х. Клінтон до КНР 4-5 вересня 2012 р. Це був вже сьомий візит Х. Клінтондо Китаю в якості держсекретаря. Вона чотири рази відвідувала Китай у 2009 і 2010 роках, один раз у 2011 р. і двічі у 2012 р. До програми візиту держсекретаря США входили зустрічі з головою КНР Ху Цзіньтао, прем'єром Держради КНР Вень Цзябао, віце-прем'єром Держради Лі Кецяном, членом Держради КНР Дай Бінго і міністром закордонних справ КНР Ян Цзечи. Характеризуючи загальну атмосферу візиту, одна з провідних газет КНР «Чайна дейлі» підкреслила: «Візит держсекретаря США до Китаю пройшов на тлі зростаючого скептицизму державних і громадських діячів КНР, викликаного активізацією діяльності США в Азійсько-Тихоокеанському регіоні» [18]. Експерт з міжнародних питань Китайського університету закордонних справ Су Хао зазначив, що Пекін ніколи ще не показував своє розчарування «настільки прямим чином». «Пекін вважає проблематичними кроки, що вживаються США в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Крім того, направлена на адресу Китаю критика під час президентської кампанії у США спонукала Китай відкрито сказати про те, що погіршення китайсько-американських зв'язків буде шкідливим для обох сторін», – підкреслив він [18].

Разом з тим, розбудова своєрідного американсько-китайського політично-економічного «тандему» для Пекіна не є стратегічним завданням в осяжній перспективі. Пояснюється це, насамперед прагненням керівництва КНР забезпечити сприятливі умови для внутрішнього розвитку. Адже, якщо США не підуть на поступки у питання щодо продажу озброєння тайванській адміністрації, китайський уряд опиниться перед дилемою: піддатися націоналістичним настроям і переглянути обсяги зовнішньополітичної стратегії або знову обмежитися словесним вираженням незадоволення і продовжити попередню лінію зовнішньополітичної поведінки. Фактично з 1980 р. вона полягала у намаганні кардинально не погіршувати відносини із Заходом, які є необхідними для сталого економічного розвитку КНР, не втручатися у конфлікти, які безпосередньо не загрожують безпеці країни, і проявляти безкомпромісність у двох-трьох питаннях, які торкаються фундаментальних національних інтересів країни: Тайвань, Тибет, єдиновладдя КПК.

На нашу думку, офіційний Пекін обирає другий варіант розвитку подій. Оскільки, нові детермінанти міждержавних взаємовідносин США – КНР спричинені наслідками світової фінансово-економічної кризи визначили початок структуризації нової моделі двосторонніх взаємовідносин, яка поєднує конкурентний обопільний розвиток зі справжньою економічною залежністю. Ця модель є нетиповою для розгляду міждержавних взаємодій в системі біполярних координат. Оскільки, рівень конфліктності у взаємовідносинах між США та СРСР був суттєво вищим, а економічна взаємозалежність фактично відсутня. Крім того, на ідеологічний і воєнно-політичний виклик США з боку СРСР була знайдена адекватна відповідь. Новий виклик глобальному домінуванню США з боку КНР є абсолютно іншим за характером та змістом і може бути визначений як «невідповідна взаємозалежність». Китайська «невідповідність» США знаходиться у площині праксеології, але не є непримиренною за радянським зразком. Соціально-економічна система КНР принципово відрізняється від американської. Разом з тим, вона інкорпорувала цілу низку базових соціальних цінностей і економічних механізмів Заходу. Відмовляючись копіювати західну практику державного управління, КНР відкрито не протиставляє себе США як політичну і економічну систему, яка переважає західну і конкурує з нею. У цьому контексті співіснування КНР зі США є більш стабільним та безпечнішим, ніж Москви з Вашингтоном у період «холодної війни». Аналіз структурування американсько-китайських відносин у першому десятилітті XXI століття дозволив науковому співробітнику Центру розробки нової стратегії національної безпеки США Р. Каплану дійти висновку: «Відносини між Сполученим Штатами і Китаєм залишаться більш стабільними, ніж були у свій час відносини між США і Радянським Союзом» [19, с. 75]. На думку політолога: «Китай поєднує в собі елементи гранично модернізованої економіки західного зразка з успадкованою від стародавнього Сходу «гідравлічної цивілізацією» (термін історика Карла Вітфогеля, який використовується стосовно суспільств, практикуючих централізований контроль над зрошенням ґрунту)» [19, с. 70].

Визначальною рисою нової нетипової біполярності є «помірна невідповідність» Китаю США на тлі сталого посилення економічної взаємозалежності двох країн.

Разом з тим, прагнення КНР активізувати діяльність збройних сил, надсилаючи їх за кордон для захисту своїх економічних інтересів буде негативно сприйнятий не лише Вашингтоном. Це посилить занепокоєння і у Європі, яка наразі має суттєвий торговий дефіцит з КНР, і у державах Південно-Східної Азії, де існують великі китайські діаспори, і у Японії, яка ретельно відстежує зростання комплексної державної могутності Китаю і Індії, і яка має досить непрості відносини з КНР. Для РФ не зважаючи на відносини стратегічного партнерства з КНР це актуалізує порядок денний щодо збереження цілісності території і природних ресурсів.

Отже, нагнітання підозрливості у відносинах Пекіну із зовнішнім світом цілком очевидно не сприятиме розв'язанню істотних економічних проблем, які все

ще зберігаються незважаючи на економічне зростання КНР. Наразі КНР є «заручником» економічного розвитку. Зниження темпів зростання ВВП нижче 8 % на рік може спричинити зростання безробіття, підняття на небезпечений рівень конфліктності проблему районування, що у свою чергу викличе соціальний вибух. Тому, питання збереження сталої динаміки економічного розвитку КНР є питанням і збереження існуючої політичної системи і збереження територіальної цілісності країни. Адже, експортно орієнтованій китайській економіці життєво необхідні ринки збуту, а забезпечити їх можуть стабільні взаємовідносини з основними імпортерами, головним з яких є США, а не військові бази за кордоном.

Проте, повністю виключати у відносинах США – КНР військового варіанту розвитку подій також не можна. Хоча, у ядерну епоху безпосереднє зіткнення

між Пекіном та Вашингтоном виглядає малоімовірним. «Справжня війна нікому не потрібна, вона просто не вигідна обом країнам», – зазначає професор МДІМВ МЗС РФ О. Й. Медовий [20].

Таким чином, зважаючи на характер нестаціонарності сучасної системи міжнародних відносин, суперечності у взаємовідносинах США – КНР будуть існувати, але їх потенціал конфліктогенності значною мірою нівелюватиметься зростанням взаємозалежності обох країн як у економічній, а відповідно і політичній сферах. Методи, завдяки яким китайська дипломатія досягає своїх цілей поєднують активну економічну політику і м'які форми поширення свого впливу. Такий підхід, не викликає різкої протидії з боку США, які прагнуть розбудовувати спільні механізми пошуку рішень у найбільш критичних для себе сферах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Sustaining US Global Leadership: Priorities for 21 Century Defense – Access mode : http://www.defense.gov/news/Defense_Strategic_Guidance.pdf. – Title from a screen.
2. National Defense Strategy 2008 // U.S. Department of Defense : website. 2008. June. – Access mode: <http://www.defense.gov/news/2008%20national%20defense%20strategy.pdf>. – Title from a screen.
3. Nye J. S., jr. The Future of American Power. Dominance and Decline in Perspective // Foreign Affairs. – 2010. – Vol. 89. – № 6. – P. 6–12.
4. Фримэн Ч. На чем споткнется Китай? / Ч. Фримэн // Россия в глобальной политике. – 2007. – № 5 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.globalaffairs.ru/number/n_9649 – Загл. с экрана.
5. Shirk S. China: Fragile Superpower. – New York : Oxford University Press, 2007. – 320 p.
6. Супердержава «Кимерика» бросает вызов миру [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://vlasti.net/news/76105>
7. Brzezinski Zb. The Group of Two that could change the world [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.ft.com/cms/s/0/d99369b8-e178-11dd-afa0-0000779fd2ac.html?ncklick_check=1. – Загл. С экрана.
8. Киссинджер Г. Шанс для нового миропорядка [Электронный ресурс] / Г. Киссинджер. – Режим доступа : <http://www.inosmi.ru/translation/246616.html>. – Загл. с экрана.
9. Ян Цзечи: китайско–американские отношения должны подняться на болеевысокий уровень развития [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://russian.people.com.cn/31521/6597891.html>. – Загл. с экрана.
10. Продажа США оружия Тайваню наносит серьезный ущерб китайско-американскому сотрудничеству («Жэньминь жибао», Китай) Редакционный комментарий [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.inosmi.ru/fareast/20100202/157920973.html>. – Загл. с экрана.
11. Фролова И. Ю. О визите председателя КНР Ху Цзиньтао в США [Электронный ресурс] / И. Ю. Фролова. – Режим доступа : <http://www.riss.ru/?commentsId=129>–Загл. с экрана.
12. США: заниженный курс юаня вреден для экономики Китая [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://top.rbc.ru/economics/06/12/2010/510352.shtml?PeterHost=1>. – Загл. с экрана.
13. США призывают КНР к улучшению торгового баланса [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.newsland.ru/news/detail/id/617768/cat/86>. – Загл. с экрана.
14. Привалова М. Кимерика – взаимозависимость, но не союз [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.mgimo.ru/news/press/document127065.phtml> – Загл. с экрана.
15. Доктор Цзянь Цзюньбо. Китай отвергает идею «G-2» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.neonomad.kz/sobytiya/kaz/index.php?ELEMENT_ID=5393&phrase_id=187488. – Загл. с экрана.
16. Ху Цзиньтао начал визит в США с обеда с Обамой в Белом Доме. 19.01.2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.gazeta.ru/news/lenta/2011/01/19/n_1662402.shtml. – Загл. с экрана.
17. Очередная пресс-конференция 20 января 2011 г. у официального представителя МИД КНР Хун Ляя [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.fmprc.gov.cn/rus/xwfw/fyrth/lxjzhzhdh/t789157.htm>. – Загл. с экрана.
18. Зубрицкая Е. Итоги последнего визита Хиллари Клинтон в Китай. Научно-политический журнал «Мир и политика» [Электронный ресурс] / Е. Зубрицкая. – Режим доступа : <http://mir-politika.ru/1161-itogi-poslednego-vizita-hillari-linton-v-itay.html>. – Загл. с экрана.
19. Kaplan R. D. The Geography of Chinese Power. How Far Can Beijing Reach on Land and at Sea? / R. D. Kaplan // Foreign Affairs. – 2010. – Vol. 89. – № 3. – P. 64–75.
20. Медовой А. И. Триединство России перед близким Востоком и недалеким Западом. Мировая экономика без романтики. – М. : Грифон, 2011. [Электронный ресурс] / А. И. Медовой. – Режим доступа : <http://www.mgimo.ru/publications/?id=217806>. – Загл. с экрана.

Рецензенти: Иванов М. С., д.політ.н, професор;
Левченко Л. О., к.політ.н., доцент.

© Шевчук О. В., 2013

Дата надходження статті до редколегії 27.04.2013 р.

ШЕВЧУК Олександр Володимирович – доктор політичних наук, професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського державного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна.

Коло наукових інтересів: проблеми міжнародної політики, міждержавні відносини країн Далекого Сходу та світу.